

Økning i jordbruksinntektene på Østlandet i 2020

Gårdbrukerne på Østlandet hadde i gjennomsnitt kr 374 000 i jordbruksinntekt i 2020, en økning på 15 prosent fra 2019. Det var økningen både på flatbygdene og i «andre bygder». Likevel tok ikke alle del i framgangen. Det var stor variasjon i utvikling mellom forskjellige typer bruk.

Dette går fram av NIBIOs årlige Driftsgranskinger. 327 bruk fra Østlandet var med i undersøkelsen som omfattet 924 bruk totalt for 2020.

Jordbruksinntekten økte

Jordbruksinntekten til østlandsbonden steg med 15 prosent fra 2019 til 2020. Resultatet økte mest i flatbygdene hvor økningen var 17 prosent, mens «andre bygder» hadde 13 prosent høyere inntekt enn året før. Jordbruksinntekten i 2020 var henholdsvis kr 412 800 og kr 330 200 i de to områdene. Det var ingen andre landsdeler som hadde høyere årsverksinntekt enn Østlandets flatbygder. Om en ser på inntektene siste 10-årsperiode i faste 2020-kroner, var det bare 2015 som ga høyere inntekter for østlandsbøndene enn 2020.

Økte produsentpriser for de fleste jordbruksprodukter, men nedgang for melk

Bondens priser på korn økte for alle kornslag i begge regioner. Pris på havre økte mest. Økningen var på ni prosent. De andre kornslagene økte fra tre til seks prosent, litt forskjellig i flatbygdene og «andre bygder». Det er kvaliteten på kornet som bestemmer mye av utviklingen i pris, og været i vekstsesongen og forholdene under innhøstingen har stor betydning. Potetprisen utviklet seg forskjellig i de to regionene med en nedgang på tre prosent på flatbygdene og en økning på 22 prosent i «andre bygder». Det er ikke mange gårdsbruk som har poteter for salg, og endringer i mengder og salgskanaler mellom driftsgranskingsbrukene kan gi utslag.

Prisen på kumelk gikk ned for andre år på rad. Nedgangen var størst i «andre bygder» med fire prosent. For geitemelk var det en økning på 10 prosent etter en nedgang på tre prosent året før. Prisene på alle typer kjøtt gikk opp, og svinekjøtt økte mest med ni prosent. Smågrisprisen økte med 10 prosent. Alt storfeslakt økte med fire prosent i flatbygdene, mens det var økning på sju prosent for kukjøtt og bare en prosent for annet storfeslakt i «andre bygder». Sau og lammekjøtt hadde ingen endring i flatbygdene og en økning på to prosent i «andre bygder». Prisen på egg gikk opp med fem prosent på flatbygdene og med seks prosent i «andre bygder». Det er ikke mange deltakerbruk med omsetning av egg i store kvanta, og produksjonsform og omsetningskanaler vil ha mye å si for prisen på egg, derfor vil små endringer i utvalget kunne påvirke prisen på egg en del.

Avlinger

Avlingene av hvete på Østlandet i 2020 var 13 prosent lavere enn året før, men åtte prosent høyere enn gjennomsnittet for 2017-2019. Det var omtrent samme utvikling i begge regionene. Det var avlingsøkning for bygg og havre – der bygg økte mest i flatbygdene og

havre mest i «andre bygder». Byggavlingene lå 32 prosent over gjennomsnittet for de tre foregående årene i flatbygdene og 20 prosent over i «andre bygder». For havre var tilsvarende økning 34 prosent i begge regioner. Potetavlingen i 2020 hadde en økning både i forhold til året før og gjennomsnittet av de tre årene før. Avlingene var mot normalt høyest i «andre bygder» i 2020 med nær 3 200 kilo per dekar. Grovfôravlingene i 2020 var nøyaktig som året før på flatbygdene, men litt lavere i «andre bygder». I «andre bygder» var avlingen likevel fire prosent høyere enn gjennomsnittet for 2017 – 2019, men i flatbygdene var den en knapp prosent under.

Noe større arbeidsinnsats

Samlet arbeidsinnsats i jordbruket gikk opp med tre prosent på flatbygdene og to prosent i «andre bygder». Det var innleid arbeidskraft i jordbruket som sto for økningen fra 2019 til 2020 i begge regioner mens familiens timer var nesten uendret. Det gjennomsnittlige timeforbruket for driftsgranskingsbruk på Østlandet var 2127 timer og 2453 timer for henholdsvis flatbygder og «andre bygder». Sju av ti timer er utført av familien.

Sammensetningen av produksjonsinntektene

Sammensetningen av inntektene i driftsgranskningene er nokså forskjellig i flatbygdene og «andre bygder». I begge utgjør husdyrinntekter nær halvparten av produksjonsinntektene. På flatbygdene er inntektene fra fjørfehold inkludert egg den største posten, deretter kommer svin, melk og storfeslakt. Sau og andre dyr betyr lite. I «andre bygder» er det melk og storfeslakt som er viktigst. Fjørfe og sau kommer deretter. På flatbygdene utgjør inntekten fra planteproduksjon i 2020 en tredel av samlede produksjonsinntekter – noe som er et nokså normalt nivå i denne landsdelen. I tørkeåret 2018 utgjorde inntekter fra planter kun en seksdel. Korn utgjorde i 2020 71 prosent av planteinntektene. I «andre bygder» kommer bare 15 prosent av produksjonsinntektene fra planter, og 60 prosent av dette er fra korn.

Produksjonsinntekten gikk opp fem prosent i flatbygdene med åtte prosent i «andre bygder». Inntekter fra husdyrhold steg med to prosent på flatbygdene og seks prosent i «andre bygder». Melkeinntektene gikk ned med fem prosent i flatbygdene, men økte med en prosent i «andre bygder». I 2018 hadde mange melkeprodusenter problem med å fylle melkekvote sine på grunn av fôrmangel og varme som stresset kyrne. Det ble derfor gitt en midlertidig økning i kvotene. I 2019 ble denne økningen fjernet, og i 2019 hadde de fleste produsentene en kvote som var 94 prosent av året før, men noen kjøpte kvote og hadde dermed anledning til å levere mer melk. På grunn av økt etterspørsel etter melk som følge av endrede måltidsvaner under pandemien, ble kvotene igjen økt i 2020, men langt fra alle klarte å nyttiggjøre seg økningen.

På flatbygdene var det økning i inntekter fra alle typer kjøtt unntatt fjørfe. I «andre bygder» økte alt slakt. Prosentvis var det inntekter fra svin som økte mest i begge regioner, men i «andre bygder» var endringen i kroner størst fra storfe.

Tilskudd

I 2020 gikk summen av tilskudd ned med en prosent for brukene på Østlandets flatbygder, mens den økte med tre prosent i «andre bygder». Etter tørkesommeren i 2018 fikk mange av brukene på Østlandet utbetalt avlingsskadetrygd både i 2018 og i 2019. I 2020 var det kun to bruk i hver region som mottok avlingsskadetrygd. Arealtilskudd til grovfôr gikk ned i begge regioner, ellers var det økning i de fleste tilskudd både på grunn av økt produksjonsomfang og noe økte satser.

Kostnadene økte

Kostnadene i jordbruket økte med tre prosent i flatbygdene og seks prosent i «andre bygder». I 2020 var det variable kostnader som økte mest. Disse utgjorde 47 prosent på flatbygdene og 43 prosent i «andre bygder».

Variable kostnader økte med seks prosent på flatbygdene og sju prosent i «andre bygder». Fôrvarer er en stor kostnadspost i begge regioner og utgjør halvparten av de variable kostnadene. Fôr økte med en prosent i flatbygdene og sju prosent i «andre bygder». Såvarer økte mest i begge regioner med 36 prosent og 27 prosent for henholdsvis flatbygder og «andre bygder». En grunn kan være at det ble sådd forholdsvis mye høstkorn i 2018, og at denne kostnaden allerede kom i 2018 slik at kostnadene i 2019 var spesielt lave. På flatbygdene var det også nedgang i kostnader til kjøp av dyr både for storfe og fjørfe, mens kjøp av svin økte. «Andre bygder» hadde derimot økning i kostnader til kjøp av de fleste dyreslag. Utgifter til handelsgjødsel økte i begge regioner og mest i «andre bygder».

Faste kostnader økte med en prosent i flatbygdene og seks prosent i «andre bygder». Begge regioner hadde økning i avskrivninger. Maskinleie økte ikke i 2020, og på flatbygdene var det til og med en nedgang på to prosent. I begge regioner var det ganske kraftig nedgang i energikostnader, særlig elektrisk kraft med hele 25 og 27 prosent for henholdsvis flatbygder og «andre bygder». Kostnader til leid hjelp økte med 13 prosent på flatbygdene og åtte prosent i «andre bygder». «Andre bygder» hadde 13 prosent økning i vedlikeholdskostnader, mens disse var uendret på flatbygdene.

Variasjon i lønnsomhet mellom driftsformer

Melkebruk utgjør fortsatt en stor gruppe i landbruket på Østlandet, og resultatene fra denne driftsformen gir store utslag på resultatet for hele materialet. Bruk med «melk og storfekjøtt» i flatbygdene hadde kr 340 400 i årsverksinntekt, en økning på 21 prosent fra året før. I «andre bygder» var det nedgang på fire prosent, og det ga en årsverksinntekt på kr 329 600. Året før var det nedgang både på flatbygdene og i «andre bygder». Melkeproduksjon i «andre bygder» hadde i 2020 en lønnsomhet lik gjennomsnittet for landsdelen.

«**Storfekjøtt**» som gruppe i driftsgranskingene teller 16 bruk på flatbygdene og 19 bruk i «andre bygder». Driftsformen hadde en økning i årsverksinntekt på 29 prosent på flatbygdene og 27 prosent i «andre bygder». For flatbygdenes del er resultatet likevel beskjedent med kr 165 100 i årsverksinntekt. I «andre bygder» kunne en notere seg for kr 324 500, eller nesten det samme som melkebrukene.

Mange bruk på Østlandet har **kornproduksjon** eller korn i kombinasjon med andre produksjoner. Kornbrukene i begge regionene fikk gode avlinger og økte priser. Flatbygdene

hadde likevel en betydelig nedgang i årsverksinntekten og oppnådde kr 283 000, eller en nedgang på 30 prosent, men brukene har bare 0,5 årsverk i gjennomsnitt. I «andre bygder» ble årsverksinntekten kr 279 100 -opp 86 prosent - og arbeidsforbruket er 0,3 årsverk.

Andre driftsformer med **kombinasjoner med korn** hadde en noe varierende utvikling i inntekt fra 2019. «Korn og gris», som tradisjonelt har vært en lønnsom driftsform, oppnådde kr 423 900 i inntekt, eller 38 prosent mer enn året før, men likevel under årene med best resultat. I tillegg til avlinger er markedssituasjonen for svinekjøtt avgjørende for resultatet. For de andre kombinasjonene er det for få observasjoner i hver gruppe til at en kan trekke vidtrekkende konklusjoner. Det ser ut til at fjørfe i forskjellige former hadde et bra år i 2019.

Sauerkjøttproduksjonen på Østlandet foregår mest i «andre bygder». Bruk med ensidig sauekjøttproduksjon i denne landsdelen hadde en økning på ni prosent i årsverksinntekt fra 2019, og oppnådde kr 166 700. Det var en liten nedgang i arbeidsforbruk, men en økning i omsatt mengde kjøtt. Prisene på kjøtt og ull gikk litt opp. Tendensene er de samme for sauebrukene på flatbygdene.

Skadetørken over det meste av Østlandet i 2018 hadde fortsatt effekt på lønnsomheten for husdyrproduksjoner som er avhengige av grovfôr i 2019. Dette kan det være nødvendig å ha med seg når en skal analysere endringer i lønnsomhet for de enkelte driftsformene.

Fortsatt store investeringer

Nettoinvesteringen på østlandsgårdsbrukene sett under ett har vært forholdsvis høye siste ti-årsperiode med en topp i 2018. I 2020 var det nettoinvesteringer på kr 98 800 på flatbygdene og kr 201 800 i «andre bygder». Det er positive nettoinvesteringer for alle typer eiendeler. På flatbygdene står maskiner og utstyr for 44 prosent av nettoinvesteringene, mens driftsbygninger og «jord, veier og frukttrær» har henholdsvis 25 og 24 prosent. I «andre bygder» utgjør nettinvesteringer i driftsbygninger 54 prosent og maskiner 33 prosent.

Jordbruksfradrag gir inntektsvirkning

Redusert skatt for landbruket ved hjelp av jordbruksfradrag et virkemiddel fastsatt i jordbruksoppkjørene. Maksimalt fradrag i 2020 var kr 190 400, eller kr 24 000 mer enn de sju årene før. Av driftsgranskingsdeltakerne på Østlandet var det 42 prosent som oppnådde maksimalt fradrag, mens 11 prosent ikke hadde noe jordbruksfradrag i det hele tatt fordi jordbruksdrifta gikk med underskudd. Dette er noen færre med maksimalt fradrag og noen færre uten fradrag enn i 2019. Deltakerne på østlandsbrukene hadde i 2020 et gjennomsnittlig jordbruksfradrag på kr 134 700. Gjennomsnittlig inntektsvirkning av jordbruksfradraget var kr 43 000 per årsverk på flatbygdene og kr 36 900 i andre bygder, eller henholdsvis kr 5 600 og kr 4 500 mer enn året før. Lavere skatteprosent gir mindre effekt av jordbruksfradraget, men i 2020 økte det maksimale fradraget, så det ble likevel en positiv effekt. Andre fradrag kan redusere effekten.

Nettoinntekt og gjeld

Gårdbrukerfamiliens samlede inntekter for 2020, fratrukket rentekostnader og kårutgifter, var kr 1 278 500 i Østlandets flatbygder og kr 1 084 500 i «andre bygder». Det er en økning på seks prosent i begge regioner. Brukene i flatbygdene har høyere rentekostnader enn

brukene i «andre bygder». I 2020 hadde begge regionene nedgang i betalte renter, og nedgangen var størst i «andre bygder» med sju prosent. Beløpene var kr 145 000 og kr 111 500 for henholdsvis flatbygdbrukene og brukene i «andre bygder».

Gjeldsprosenten til brukene i flatbygdene i 2020 var 47, eller ett prosentpoeng mindre enn i 2019. Brukene i andre bygder har forholdsvis mindre gjeld og hadde en gjeldsprosent på 43 ved slutten av 2020. Dette er ett prosentpoeng mer enn året før.

For østlandsbrukene samlet i 2020 bidro jordbruket med 30 prosent av samlede inntekter mot 27 prosent i 2019, mens skogbruk og tilleggsnæring basert på brukets ressurser bidro med henholdsvis to og åtte prosent. Lønnsinntekt stod for 46 prosent av samlede inntekter. Det er en ubetydelig forskjell mellom flatbygder og «andre bygder» når det gjelder lønnsinntektenes andel. I 2020 var også andel av fra tilleggsnæring nokså like i de to regionene

Definisjon av de ulike regionene

Det som kalles Østlandet, omfatter det som i 2019 var fylkene Østfold, Akershus, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold og Telemark. Det som omtales som flatbygder, er lavlandet rundt Oslofjorden og områdene langs de store sjøene og vassdragene sør på Østlandet. Flatbygdene omfatter også ravinlandskap og andre arealer som er langt fra flate. «Andre bygder» er områder som normalt har litt dårligere klimatiske forhold for plantevekst enn flatbygdene. Skogs-, dal- og fjellbygder hører hjemme i «andre bygder». En kommune er vanligvis ikke delt mellom regionene.

Driftsgranskingene skal være representative for landbruket i de ulike regionene, men kan ikke sies å være representative ned på fylkesnivå.

Undersøkelsen er en regnskapsstatistikk som bygger på skatteregnskap omgjort til driftsregnskap. Det hentes også data om produksjon og tilskudd fra ulike registre. Gårdbrukerne gir supplerende opplysninger om arbeidsforbruk, avlinger og beitetider.

Resultatmål

Driftsgranskingene bruker mange resultatmål. Det som her kalles jordbruksinntekt, er vederlag til alt jordbruksarbeid og egenkapital per årsverk. For å beregne dette, trekkes kostnader ved jordbruksproduksjonen, inkludert avskrivninger, ifra samlede produksjonsinntekter i jordbruket. Deretter legger en til kostnader til leid hjelp og trekker ifra jordbrukets andel av gjeldsrenter og kårutgifter. For å få resultatet per årsverk, må tallet deles på medgåtte arbeidstimer og multipliseres med 1 845 som er antallet timer i et jordbruksårsverk.

Skattejustert vederlag er vederlaget til arbeid og egenkapital korrigert for inntektseffekten av jordbruksfradraget. Alle som driver jordbruk i egen regi, kan benytte dette fradraget ved skatteligningen så lenge næringsinntekten er positiv. Se under.

Næringsinntekt er det som ellers kalles driftsoverskudd. Driftsoverskuddet er produksjonsinntekter minus kostnader. Til kostnadene regnes varekjøp, vedlikehold, avskrivninger, forsikringer, lønninger, energi- og leiekostnader og administrasjon, men ikke rentekostnader.

Familiens nettoinntekt er samlet overskudd fra alle næringer, lønn, pensjoner, sykepenger og renter, fratrukket gjeldsrenter og verdien av kårytelser til tidligere eier.

Utfyllende informasjon til pressemelding. 06.12.2021

NIBIO
NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

Kontaktperson ved NIBIO

Eva Øvren

Seniorrådgiver, divisjon Kart og statistikk

Telefon: 902 89 619

E-post: eva.ovren@nibio.no